

МИКРОПРОЦЕССОРНА ТЕХНИКА

ЛЕКЦИЯ #5

Динамични памети – DRAMs

(Dynamic Random Access Memories)

Общи сведения, развитие:

- ❑ **I-во поколение:**
 - първа комерсиална DRAM - **1Кб чип**, схемна реализация **3-Т ЗК** (Intel), **p-MOS технология**;
 - **4Кб чип**, 3-Т ЗК, подобрена p-MOS технология (1Poly-1Metal процес, $L=10\mu\text{m}$);

- ❑ **II-ро поколение:**
 - **1-Т ЗК** - 1976 г. (Mostek). Патентована за пръв път от IBM (Robert Dennard);
 - n-канална технология: **n-MOS процес**, 1-Т ЗК.
 - реализация на обем от 1Mb и повече: вариации на технологичните процеси и реализация на запомнящия капацитет. Въвежда се **CMOS процес** (LV, NI \uparrow).

Динамични памети – DRAMs

(Dynamic Random Access Memories)

Предимства:

- максимална плътност на разполагане на ЗК (СИ↑);
- проста схемотехника на 1-Т ЗК – използва само n-MOS транзистори, изцяло CMOS съвместима.

Недостатъци:

- относително невисоко бързодействие (липса на ПОВ в структурата на ЗК);
- необходимост от регенерация;
- относително сложни режими на четене, запис и регенерация;
- повишени изисквания към поддържащите схеми;
- особено внимание към изграждане $C_{зап}$ с висок специфичен капацитет (разнообразни технологии).

Динамични памети – DRAMs

Структурни и схемни проблеми при DRAM

□ Ранни варианти:

- шум по WL – източник на грешки;
- небалансирани УЧЗ (SA, Sense Amplifiers) – вариативност на технологичните процеси /нестабилни параметри/;
- паразитни капацитети между BL и WL при достъп;
- насищане възм.на 2D планарни структури на $C_{зап}$ – до 1Mb.

□ Развитие:

- преход към смесена NMOS+CMOS технология: малка разс.мощност, шумозащитеност, малки (или липса на) soft errors. Промяна – при 256Kb чипа DRAM;
- static column decoding – висока P_K , но малко τ_{ac} . Нови схеми за достъп (page mode access);
- нови, 3D структури на $C_{зап}$ – stacked, trench (4Mb и по-големи);
- нови диелектрични материали – Si_3Ni_4 , ON, ONO, Ta_2O_5 и др.
- подобрени (диференциални) структури на УЧЗ;
- презаряд до $V_{DD}/2$ на BL.

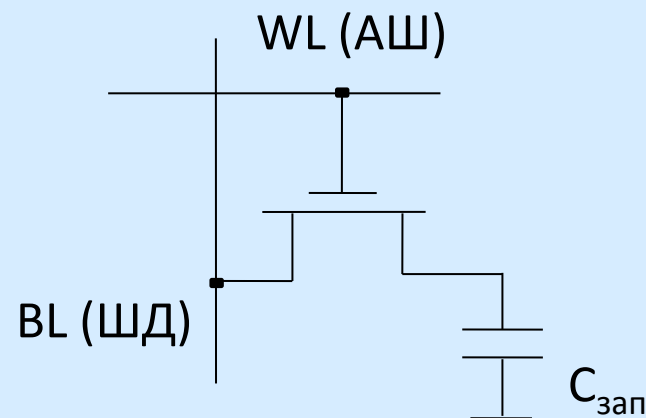
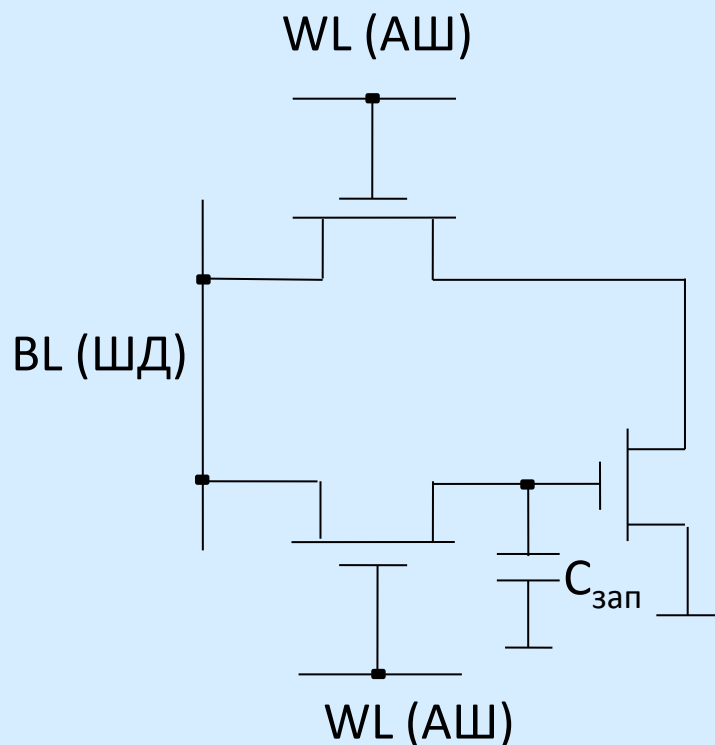
Динамични памети – DRAMs (Dynamic RAMs)

Развитие на схемотехниката на 3К в DRAM

3-Т 3К

1Т- 3К

Динамични памети – DRAMs

Реализация на запомнящия капацитет
(технологично развитие, вертикални технологии)

Планарна технология

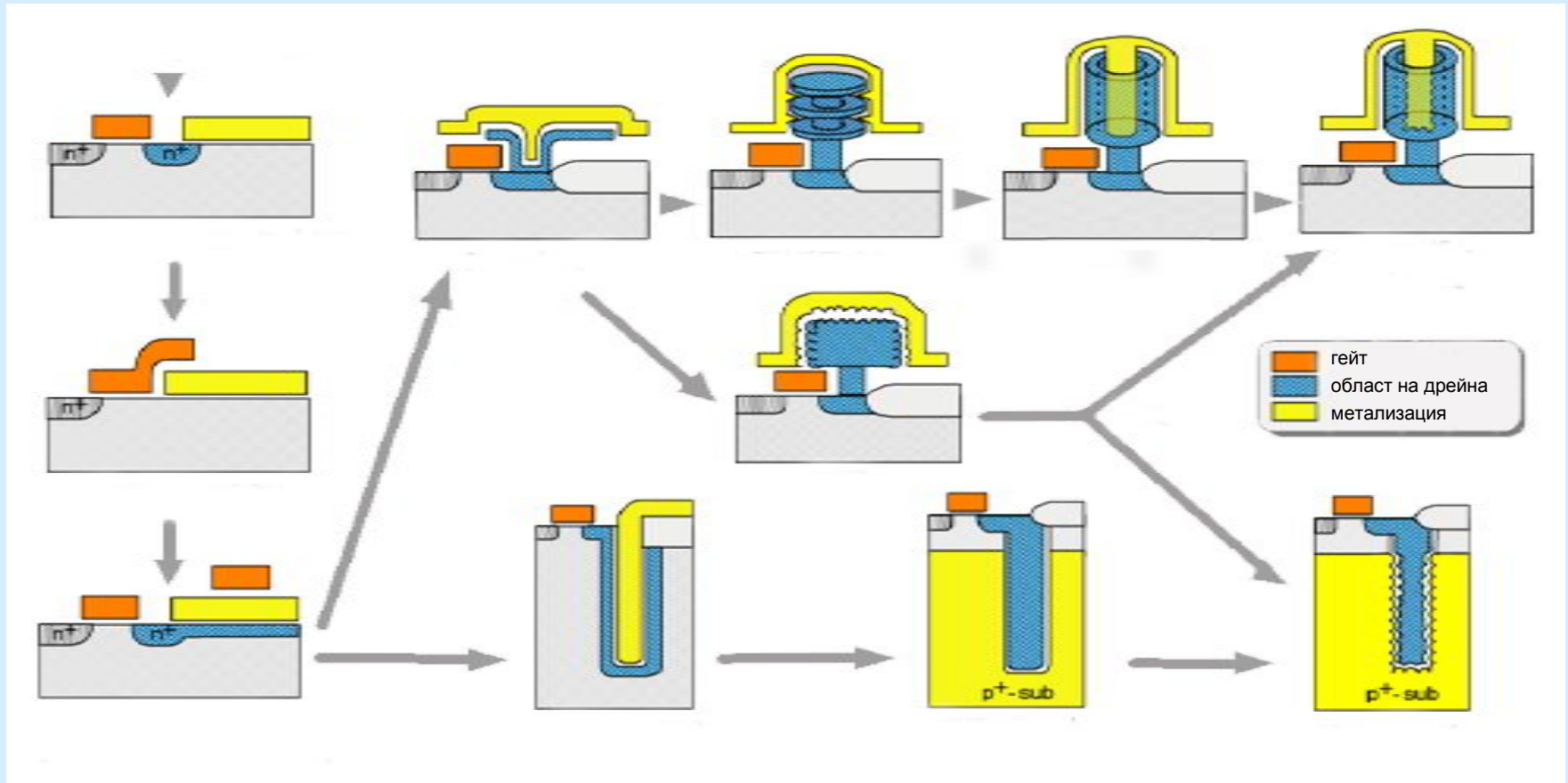
MOS, folded BL, double-poly
(1K, 16K...1M)

Stacked (сандвич)

stack, multi-fin
(4M..64M)

Trench (цилиндрична)

cylinder, p+ substrate plate,
(1M, 4M,...,256M +HSG Hemi-Spherical Grain)

Динамични памети – DRAMs

Методи за увеличаване капацитета на 3К

- *увеличаване площта на кондензатора*: ограничено в 2D (необходимост от малка заемана площ). 3D методи (вертикално над подложката – **stacked** структури, в дълбочина навътре в подложката – **trench**, с допълнително набраздяване – HSG);
- *намаляване дебелината на окисния слой* – ограничено (намалена надеждност, увеличени утечни токове);
- *използване на материали с по-висока диелектрична константа*: Si_3N_4 (първоначално), ON (оксидиран нитрид), ONO, Ta_2O_5 , $\text{Ba}_x\text{Sr}_{1-x}\text{TiO}_3$);
- *редукция на утечните токове* (технологично).

Динамични памети – DRAMs

Запомнящ елемент (клетка): 1-Т 3К

Запомняща единица –
капацитет на 3К

$C_{\text{зап}} = 30\text{-}40 \text{ fF} \approx \text{const.}$

Логическа “1” – наличие на заряд.

Логическа “0” – отсъствие на заряд.

Сигналът към SA – от трансфера на заряд.

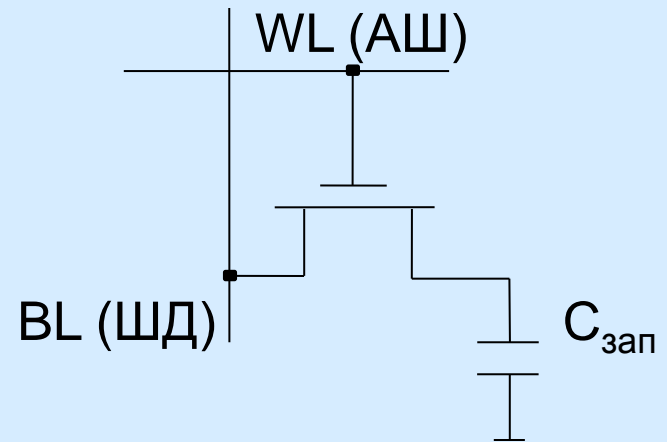
$$\Delta V_{\text{BL}} = \frac{1}{2} V_{\text{DD}} \cdot \frac{1}{1 + C_{\text{BL}}/C_{\text{зап}}}$$

Относително ниска консумация на 3К (след зареждане на паразитния капацитет не консумира енергия).

Постепенно разреждане на $C_{\text{пар}}$ – необходимост от регенерация – MEMORY REFRESH (MR). Извършва от MR Controller (MRC)

Обикновено времето за регенерация е:

16ms...64ms...256ms...512ms (1G DRAM).

Динамични памети – DRAMs

Развитие на DRAM като обем:

1K x 1 → 16K x 1 → 64K x 1 → 256K x 1 →

1M x 1 → 4M x 1 → 64M x 1 → 256M x 1 →

1G x 1 → 4G x 1 (нарастване на обема x 4)

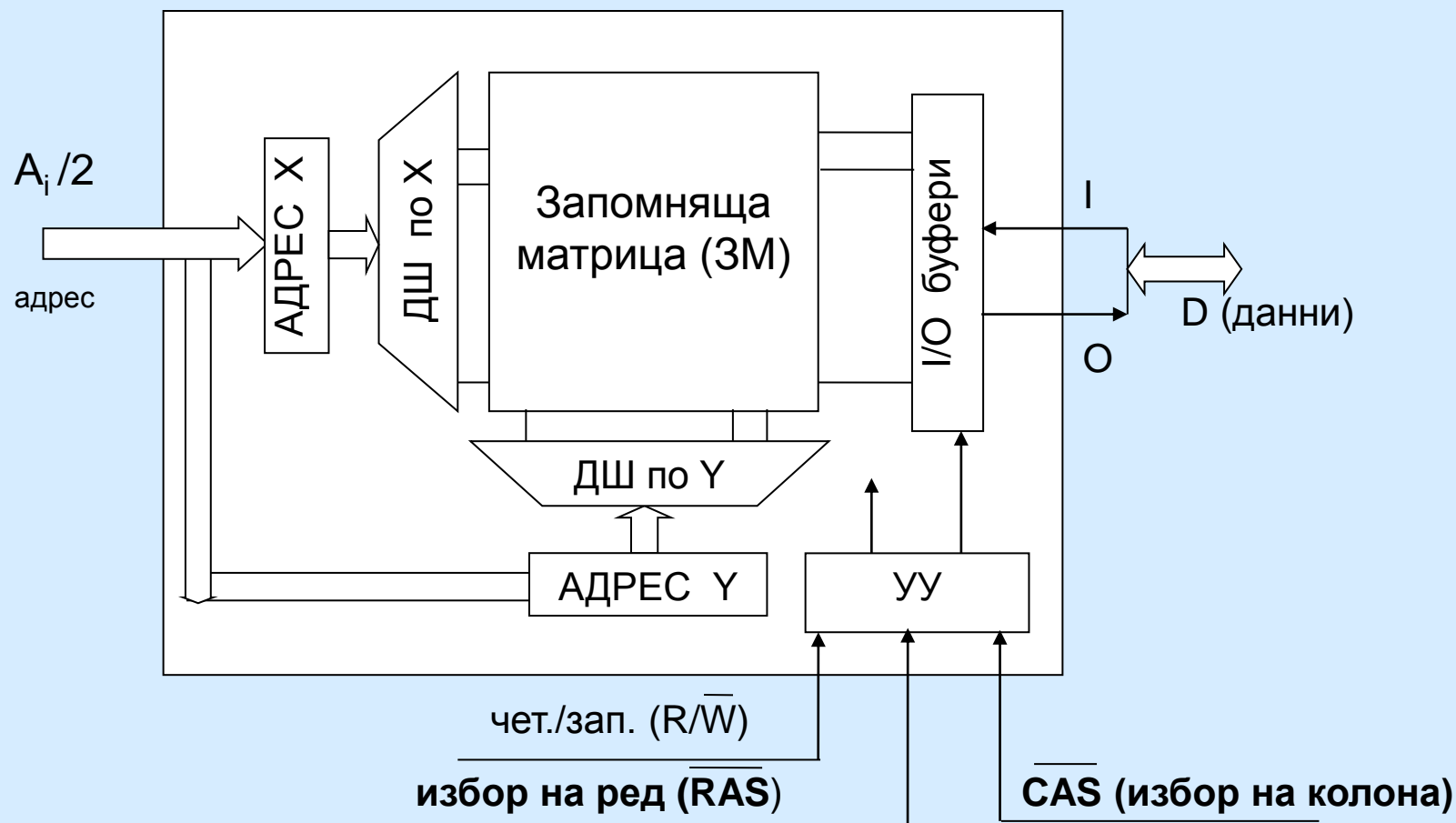
При DRAM – необходима е защита от радиоактивно въздействие (α -protection) – в противен случай: неустойчивост на състоянието.

Такава се прилага се за пръв път при DRAM памети с обем 64K x 1.

Площ на 3K – 11 μm^2 (4Mb).....0.25 μm^2 (1Gb)

Динамични памети – DRAMs (Dynamic RAMs)

Блокова структура

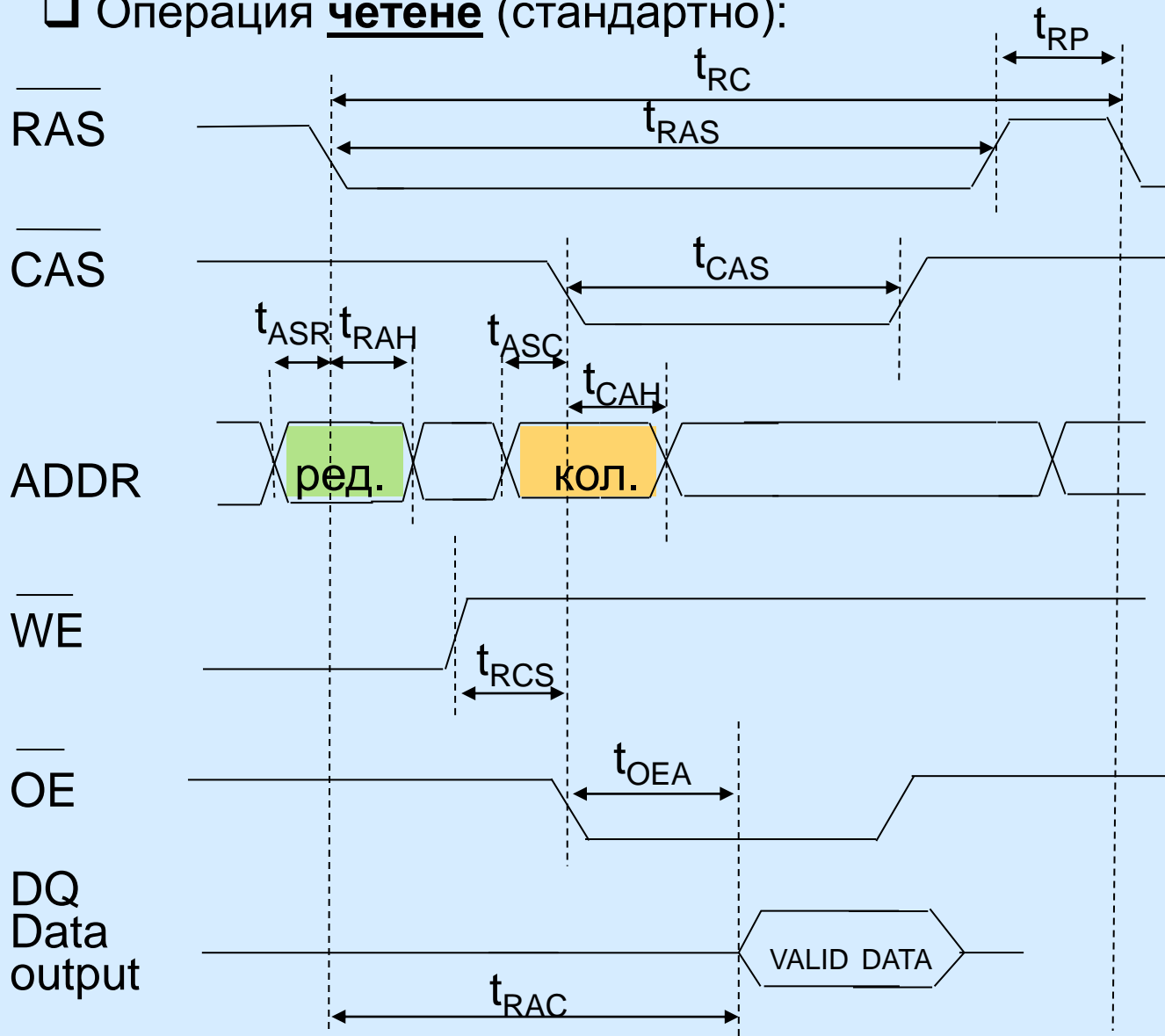
Динамични памети – DRAMs (Dynamic RAMs)

Състав на DRAM:

- ❑ запомняща среда (матрица от ЗК);
- ❑ логически схеми за избор на адрес по редове и по колони (адресни ДШ);
- ❑ усилватели (SA, sense amplifiers) – за усилване на сигнала от ЗК (при промяна на заряда);
- ❑ логика за запомняне на адресите – Row Address Select (RAS) и Column Address Select (CAS) и за начало/край на операциите четене/запис;
- ❑ схеми за четене/запис;
- ❑ вътрешни броячи за управление регенерацията (MRC);
- ❑ изходна output enable (\overline{OE}) логика.

Динамични памети (Dynamic RAMs)

❑ Операция **четене** (стандартно):

t_{RC} – Random access Cycle time (време за 1 цикъл W/R);

t_{RAC} – Required Access Time (време за четене от произволна 3К);

t_{CAS} – Column Access time (време за получаване на данни в изхода след като CAS=low);

t_{ASR} (t_{ASC}) - мин. време на адреса по редове/колони преди RAS/CAS=low, sample time;

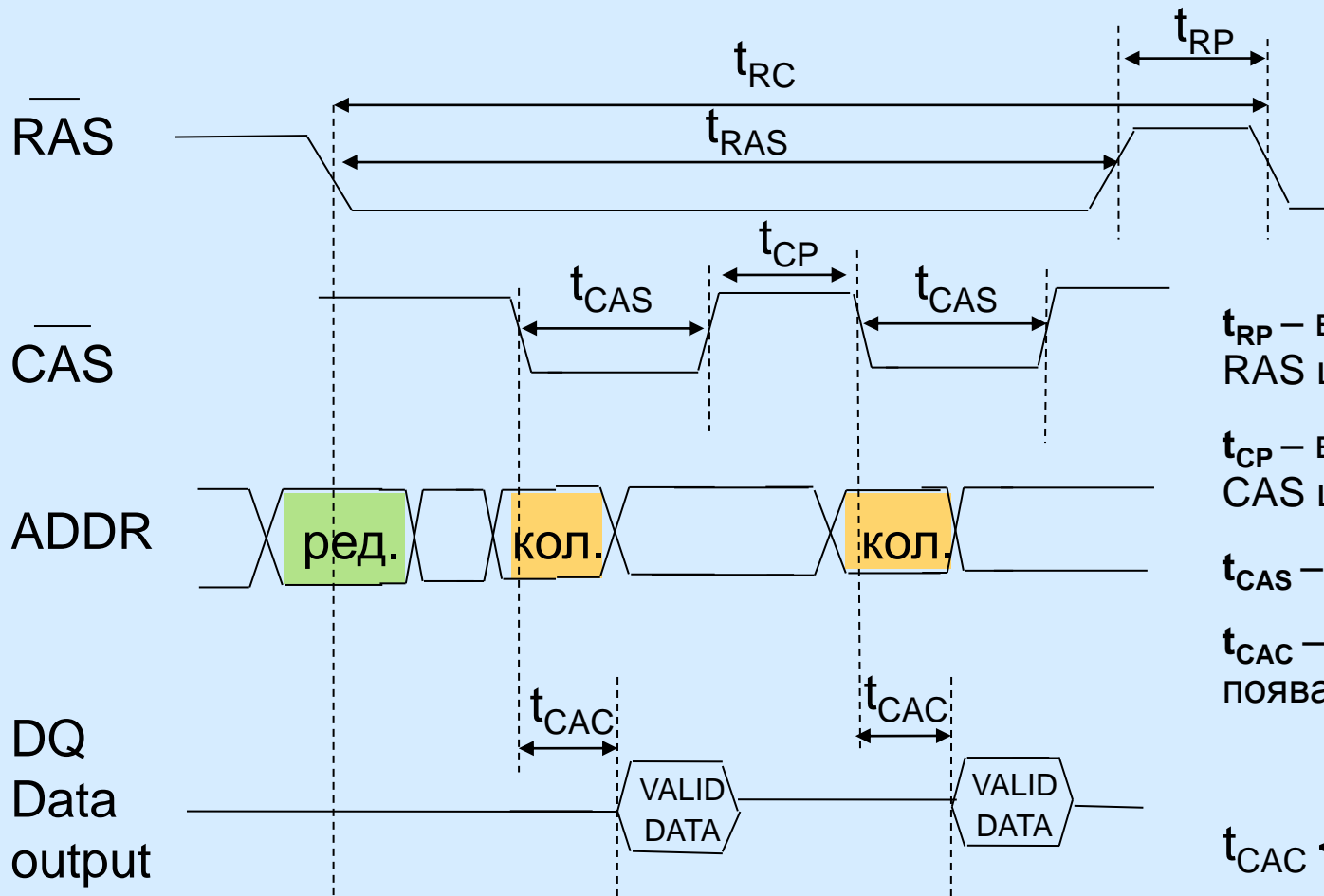
t_{RAH} (t_{CAH}) - мин. време на адреса по редове/колони след RAS/CAS=low, hold time;

t_{RCS} - мин. време на WE преди CAS=low;

t_{OEA} - мин. време на OE преди VALID DATA

Динамични памети (Dynamic RAMs)

❑ Операция четене (по страници) - **Fast Page Mode, FPM**

t_{RP} – време за зареждане на RAS шината (pre-charge);

t_{CP} – време за зареждане на CAS шината (pre-charge);

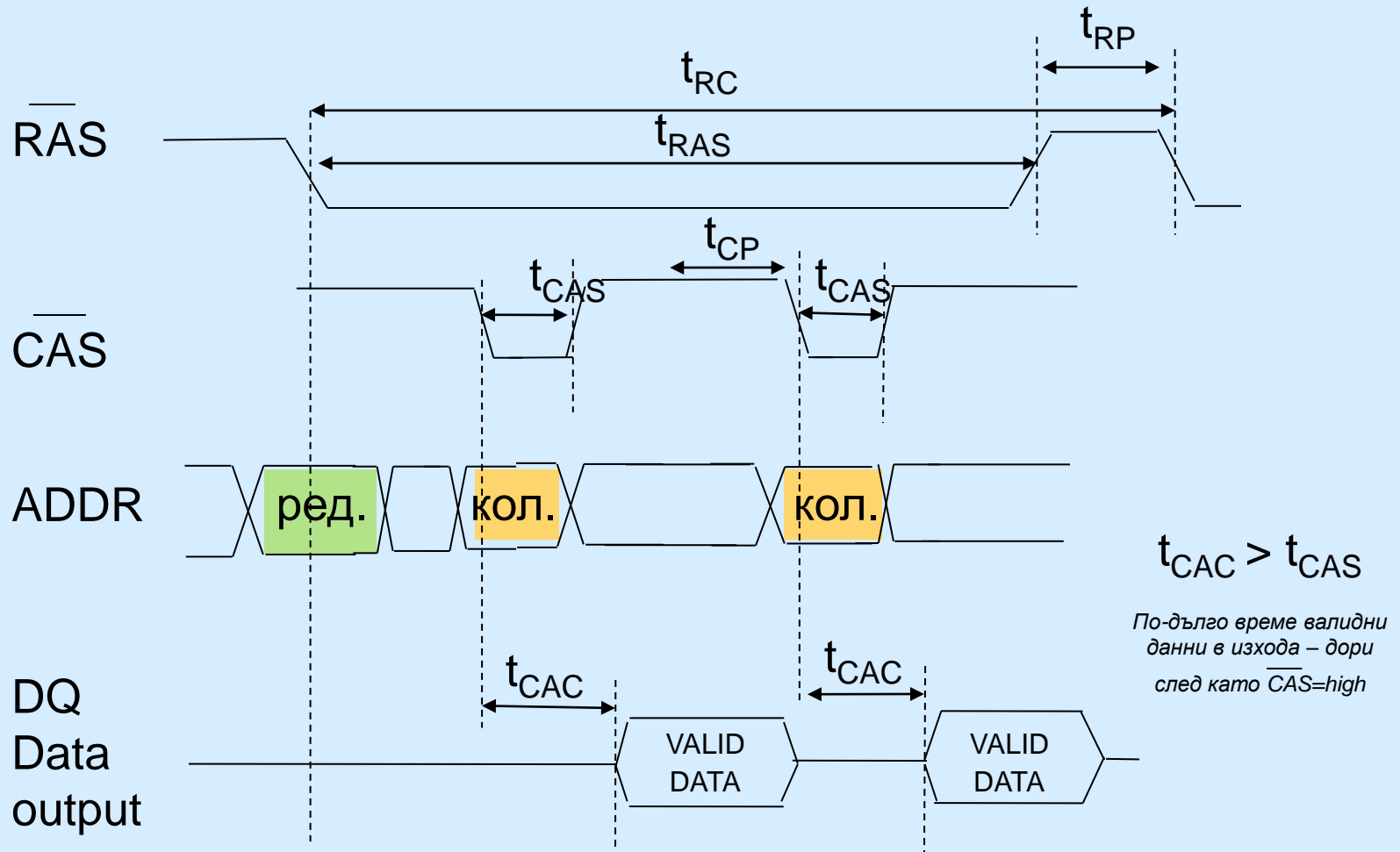
t_{CAS} – време за CAS=low;

t_{CAC} – мин. време на CAS за поява на VALID DATA

$$t_{\text{CAC}} < t_{\text{CAS}}$$

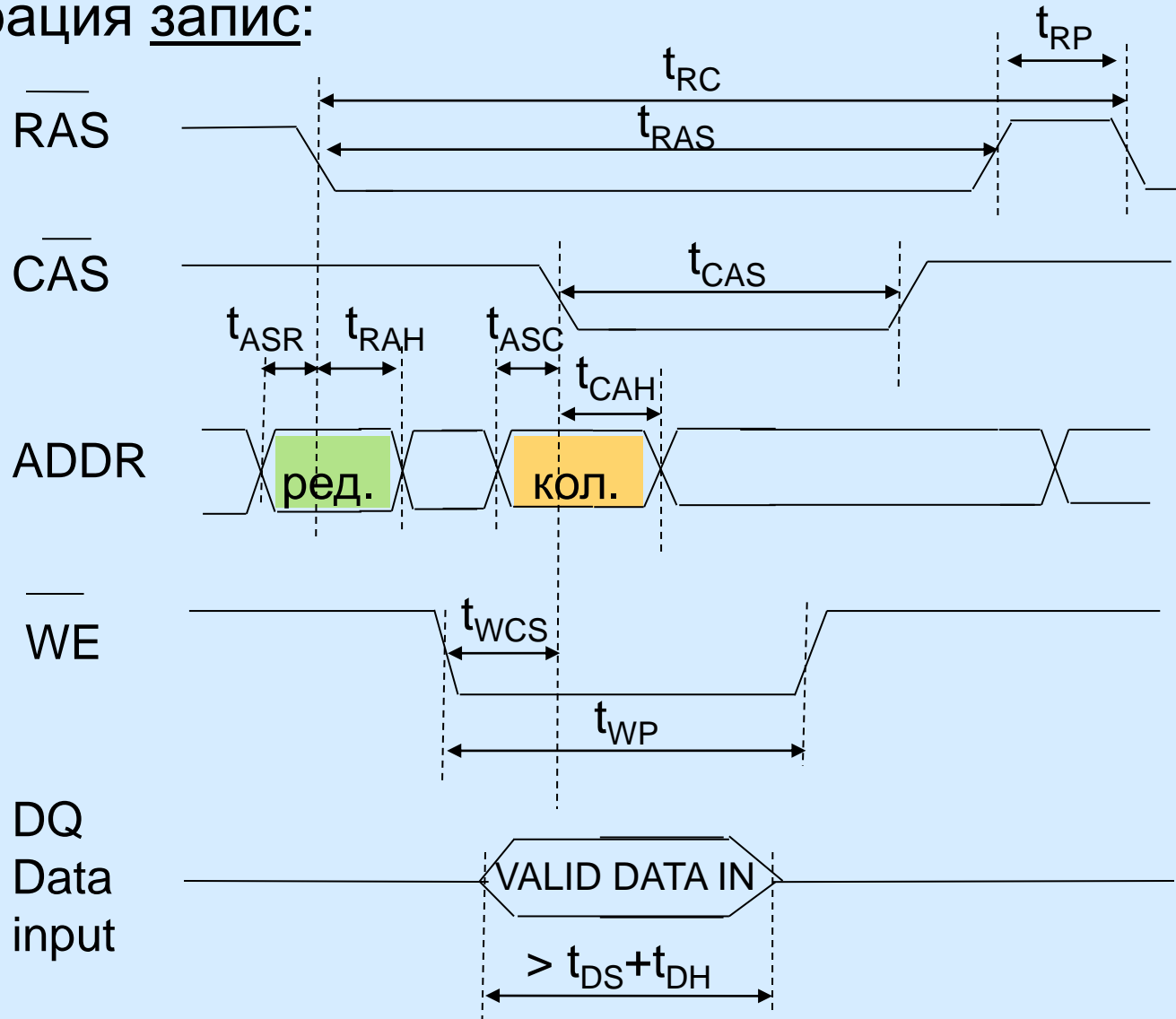
Динамични памети (Dynamic RAMs)

❑ Операция четене (по страници) – EDO (HPM) Hyper PM

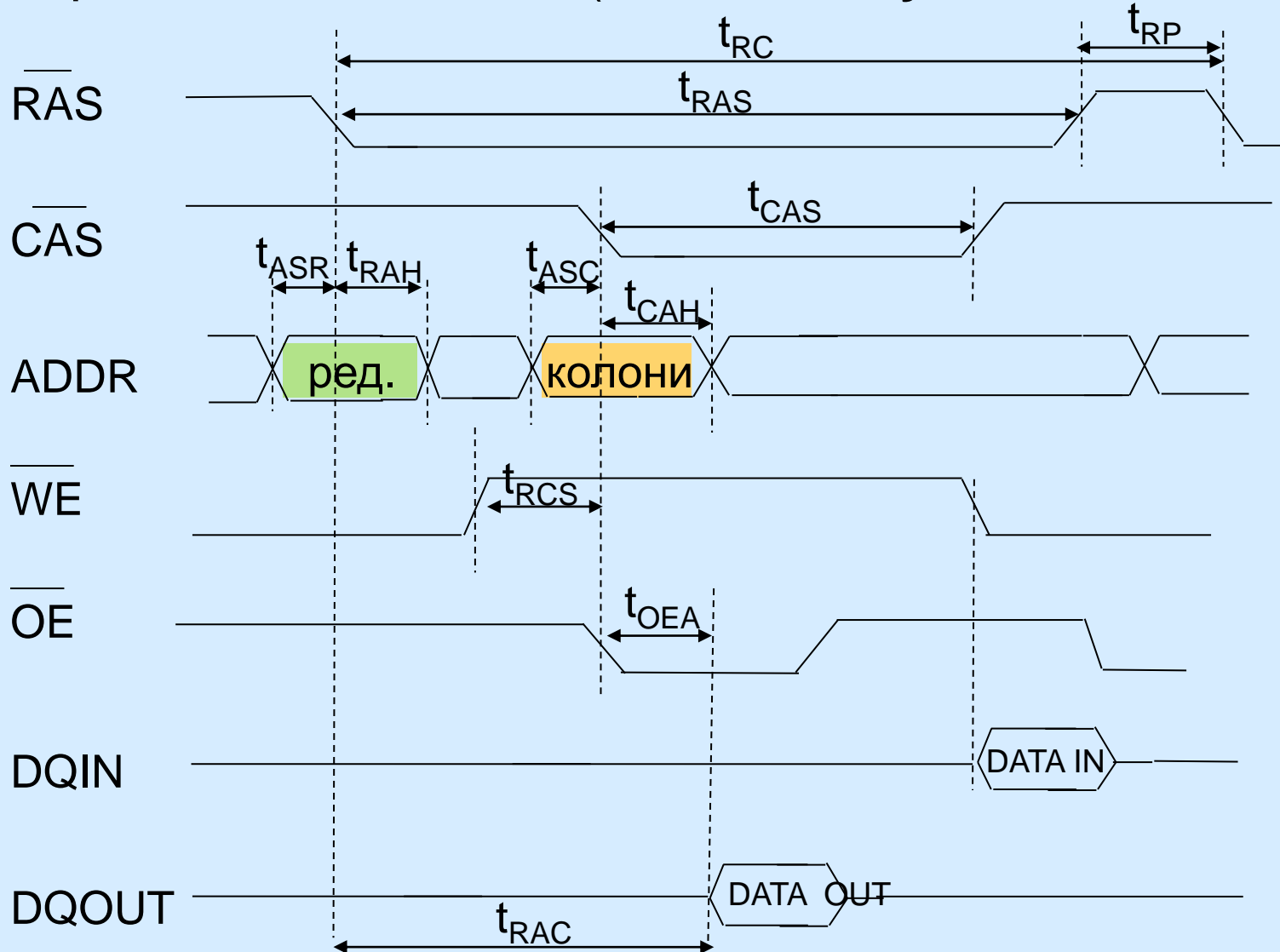
Динамични памети (Dynamic RAMs)

□ Операция запис:

Динамични памети (Dynamic RAMs)

❑ Операция четене-запис (**Read-Modify-Write**, IBM Corp.):

Динамични памети (DRAMs)

Регенерация на паметта (memory refresh)

Необходимост: разреждане на зап.капацитет с времето при необръщане към ЗК → т.е. загуба на данни.

- ❑ четене и запис от ЗК – има смисъла на регенерация;
- ❑ извършва се през определен период време (честота/интервал на регенерация) – **refresh cycle**. Обикновено за всеки ред ЗК.
- ❑ standard refresh rate (15.6μs), extended refresh (125μs) – за 1 ред ЗК;
- ❑ на област от DRAM: общото време (ms) зависи от обема на паметта:

16M	за refresh	ред.	кол.	р-р стр.	време (15.6μs/ред)
<u>4M x 4</u>	2K	11	11	2048	32ms
	4K	12	10	1024	64ms
<u>2M x 8</u>	2K	11	10	1024	32ms
	4K	12	9	512	64ms

Динамични памети (DRAMs)

Регенерация на паметта (memory refresh)

Методи за регенерация на DRAM:

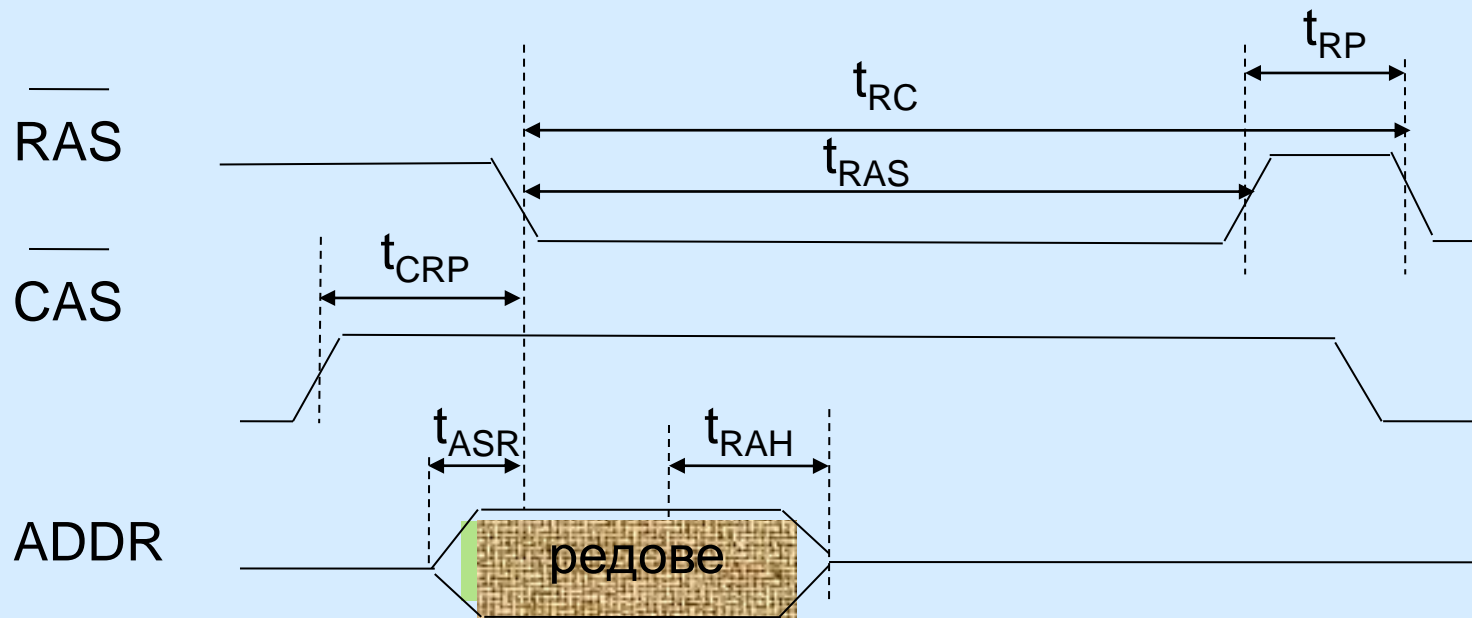
- пакетна: процесора се спира, регенерира се цялата памет;
- периодична: регенерира се 1 ред (дума) от паметта;
- принудителна – при липса на обръщение към паметта над максимално допустимото време за опресняване – преминава се към пакетна или периодична регенерация;
- скрита – в рамките на вътрешния цикъл на обработка на една команда (по време на изпълнението ѝ в АЛУ на процесора).

Динамични памети (DRAMs)

Регенерация на паметта (memory refresh)

Практически методи за регенерация в DRAM:

- **RAS-Only-Refresh (ROR)** – извършва се ред по ред:
CAS=high; RAS=low → ADDR /редове/;

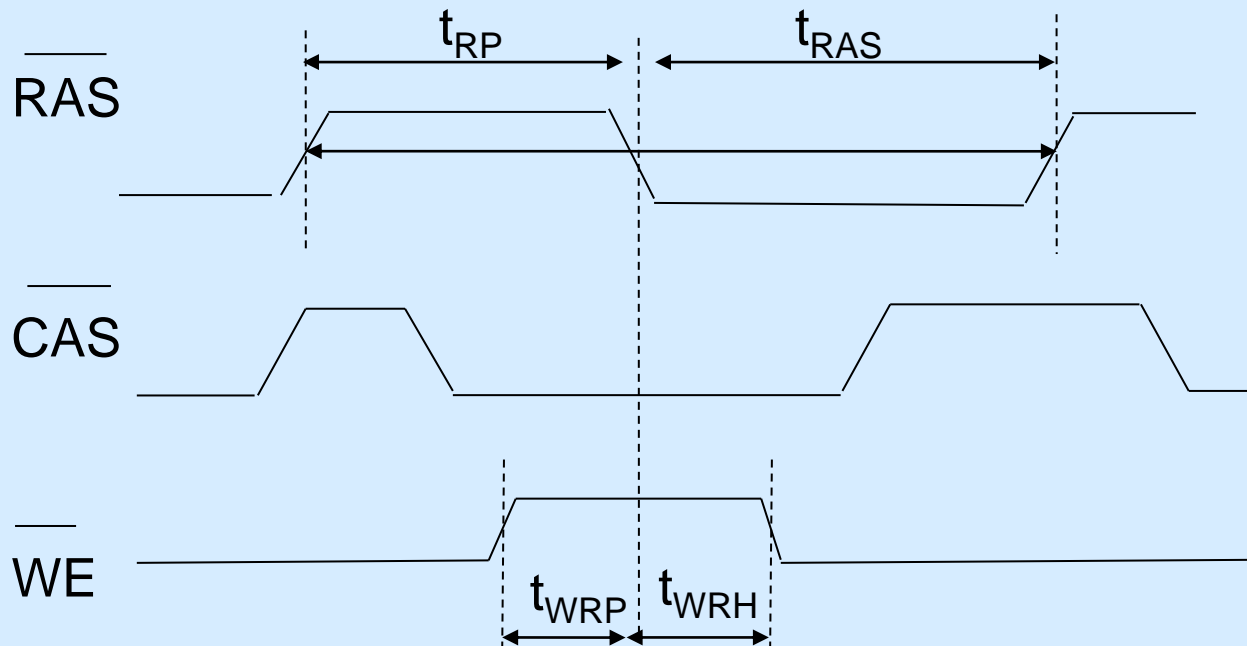

Динамични памети (DRAMs)

Регенерация на паметта (memory refresh)

Практически методи за регенерация в DRAM:

- **CAS-Before-RAS Refresh (CBR):** CAS \rightarrow low, \overline{WE} =high (read), RAS \rightarrow low, вътрешен брояч по редове....CAS,RAS=high;

Динамични памети (DRAMs)

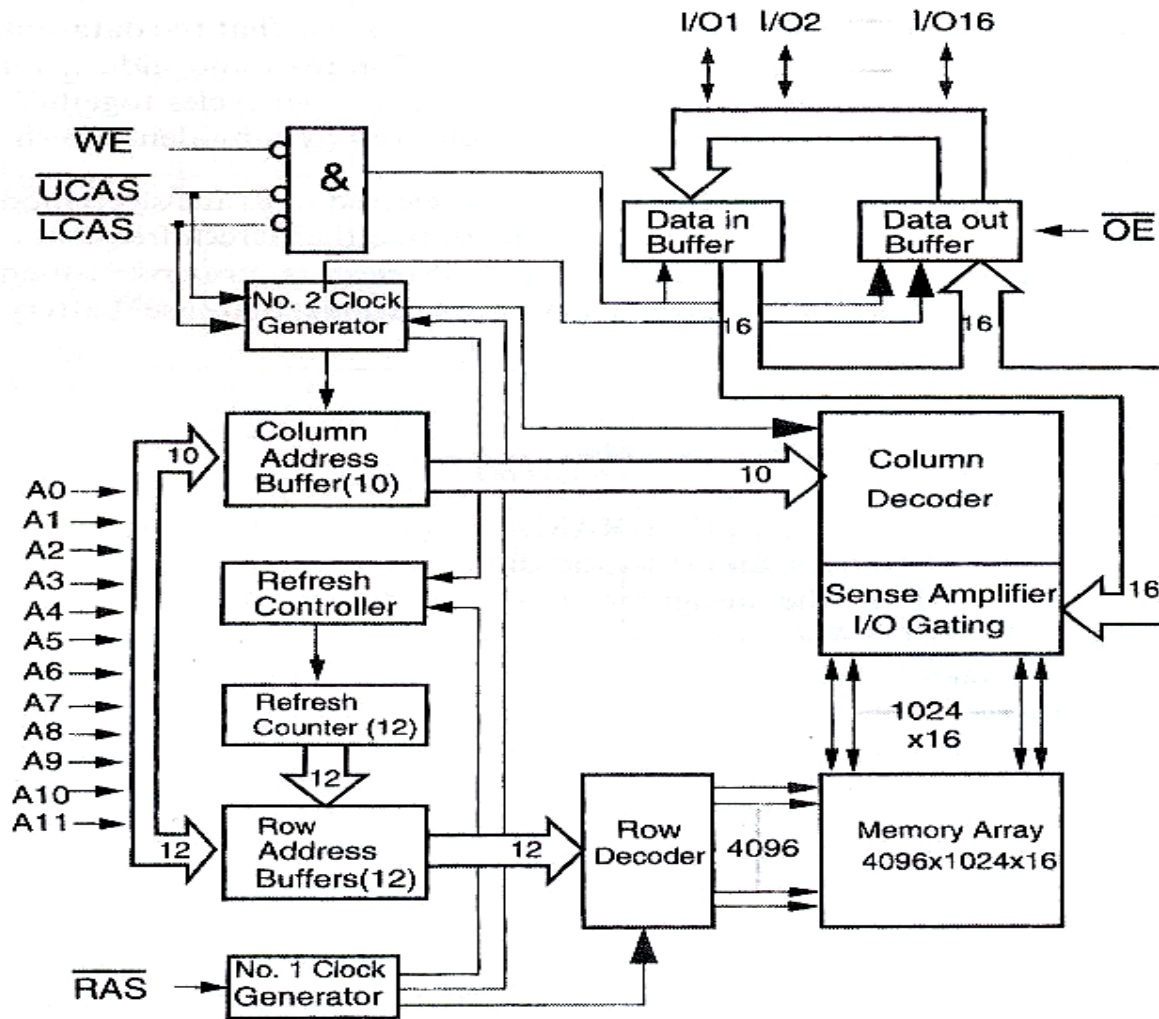
Регенерация на паметта (memory refresh)

Практически методи за регенерация в DRAM:

- **Скрита** (Hidden Refresh) – извършва се четене/запис, при CAS=low, RAS=high> t_{RP} , после RAS=low. Тъй като CAS=low преди RAS=low се извършва CBR. DATA OUT – валидни (поради това се нарича “скрита” регенерация);
- **Само-регенерация** (Self-Refresh) – нарича се още Sleep mode или Auto-refresh. Използва вграден (on-chip) тактов генератор и брояч за обхождане на адресите от DRAM. Основно – при мобилни устройства на батерийно хранване!

Динамични памети (DRAMs)

Съвременни DRAM – EDO DRAM (Enhanced Data Output DRAM)

Разработка на
Infineon Technology

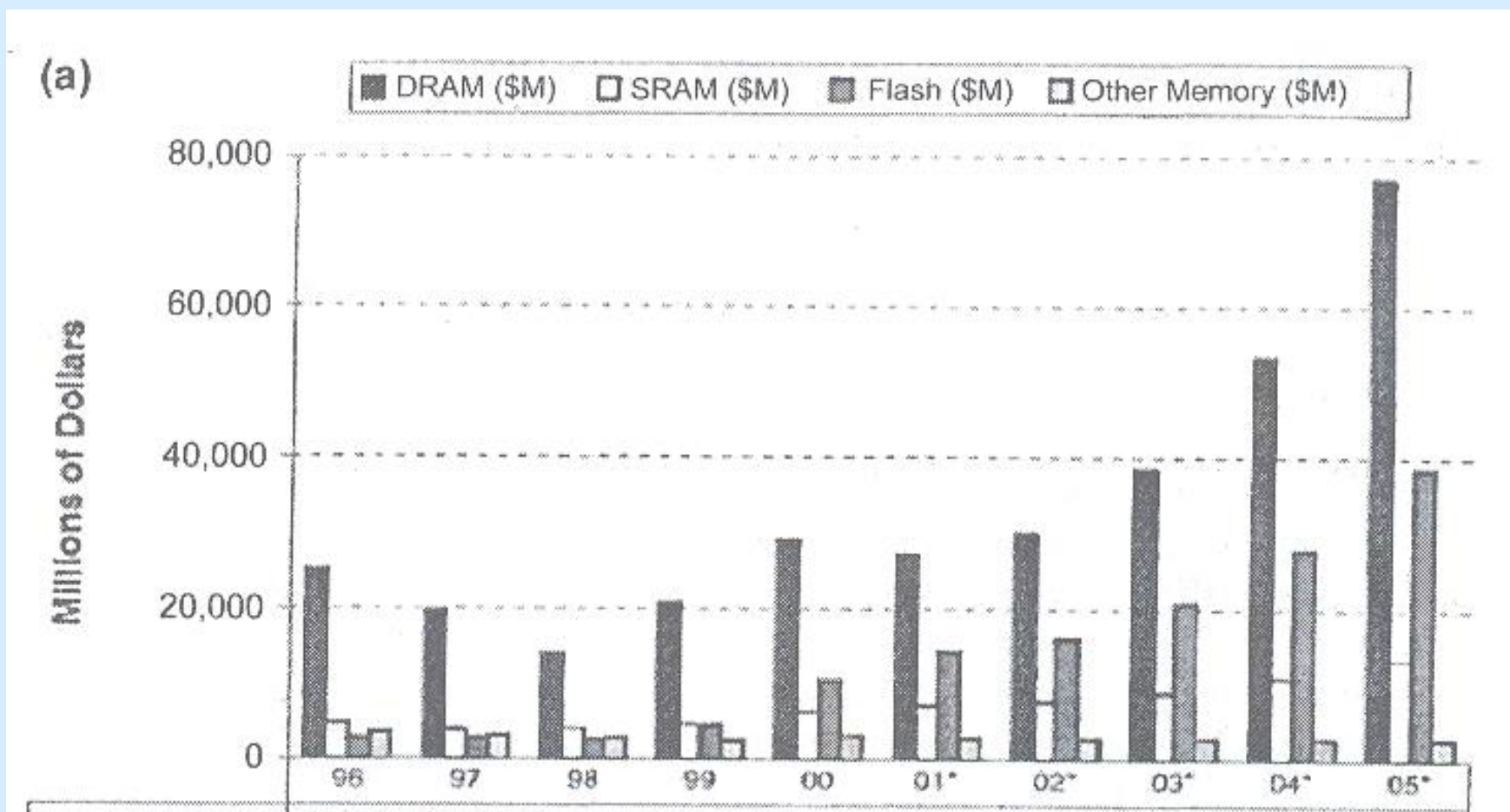
- Организация: 4М x 16,
 - конструкция на 3М:
4096 x 1024 x 16;
($V_{DD}=3.3V$)
 - технология: 0.35 μ m.
 - мултиплексирани A_i
- разделен CAS: UCAS/LCAS

EDO - валидни данни
в изх. и след CAS=high
по-кратък цикъл четене
по страници

- 1 вар.:8K refresh цикъла,
(128ms refresh период);
- 2 вар.:4K refresh цикъла,
(64ms refresh период);

Динамични памети (DRAMs)

Развитие (тенденции) на пазара на ПП памети – SRAM, DRAM, Flash, други

Динамични памети (DRAMs)

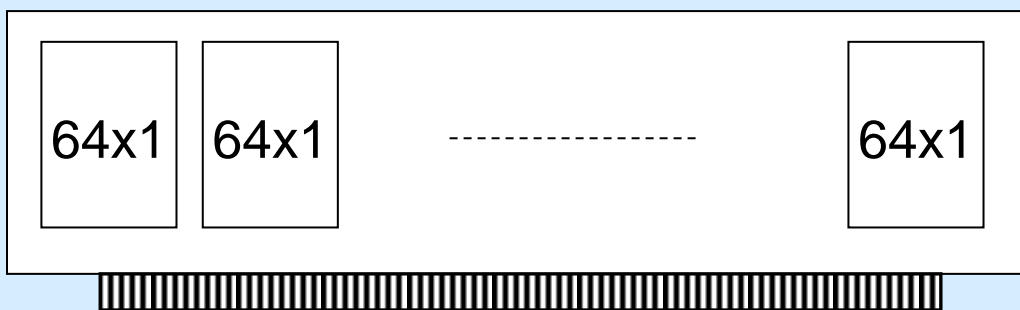
Директен достъп до паметта (DMA-direct memory access)

- същност – за достъп на устройства до паметта (ОП) без да е необходима намесата на процесора (ЦП). Облекчава натоварването на процесора. Осъществява обмен на блокове от паметта между две устройства;
 - ❑ устройства, поддържащи DMA: дискови контролери, мрежови карти, звукови карти и др.
 - ❑ при обмен между локалната памет на процесорни ядра и общата памет в мултипроцесорни системи (systems-on-a-chip);
 - ❑ основен подход при обмен на данни в рамките на high-performance embedded системи, клъстери.
- Реализация при PC: използва отделен DMA контролер (при ISA bus) или т.нар. Bus mastering (при PCI bus).

Развитие и модулна структура на RAM за PC

▪ SIMM (Single In-line Memory Module):

Пример: 8 бр. X 64М x 1 = 64М x 8

30-pin SIMM

72-pin SIMM

Развитие и модулна структура на RAM за PC

▪ Развитие на SIMM:

- включва няколко схеми RAM памети (в производство през 80-те и 90-те години). Предложени от лабораториите Wang, 1983 г.;
- преди появата на SIMM – DIP чипове RAM (8088 базирани системи);
- SIPP (Single In-line Pin Package) – за кратко в някои модели 80286.

Структура:

- 30 pins, 8 (9) бита данни – 80286,386,486;
- 72 pins, 32 (36) бита данни – 80486, Pentium, Pentium Pro, Pentium II.
- без “parity check” (W/O P.Ch.);
- с “parity check”.
- Аранжиране в рамките на PC дъна – в банки:
 - 286,386SX (16 бита): 2 x 30-pin SIMM, 1 x 72-pin SIMM;
 - някои 386/486 дъна: 2 пъти повече SIMM (memory interleaving);
 - Pentium (64 бита): 2 x 72-pin SIMM (някои-”half bank” – 1xSIMM);

Развитие и модулна структура на RAM за PC

▪ DIMM (Dual In-line Memory Module)

- включват основно DRAM памети;
- използват 64-битов трансфер на данните;
- имат отделни контактни площадки и от двете страни на модула (платката) – за елиминиране нуждата от 2 x SIMM модула.

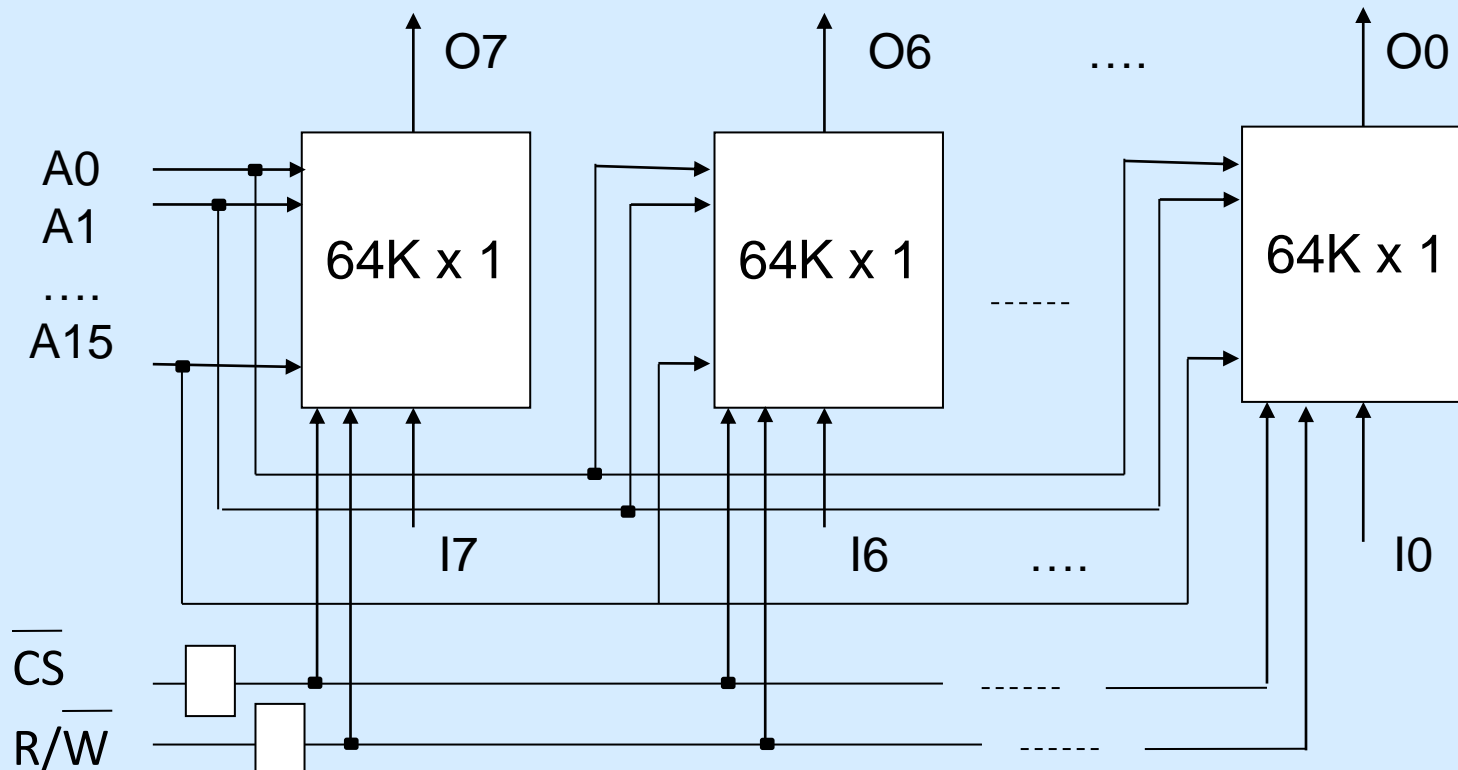
Развитие и съвременно състояние:

- 72-pin SO-DIMM (Small Outline DIMM) - FPM, EDO DRAM;
- 100-pin DIMM - за принтери – **SDRAM** (синхронни DRAM);
- 144-pin SO-DIMM - за SDR (single data rate) SDRAM;
- 168-pin DIMM - при SDR SDRAM (рядко като FPM/EDO DRAM за сървъри и работни станции);
- 172-pin MicroDIMM – за DDR (double data rate) SDRAM;
- 184-pin DIMM – за **DDR SDRAM**;
- 200-pin SO-DIMM - за DDR SDRAM, **DDR2 SDRAM**
- 214-pin MicroDIMM - за DDR2 (2x data rate DDR) SDRAM
- 240-pin DIMM - за DDR2 SDRAM, **DDR3 SDRAM** (8x data rate DDR) ,
FB-DIMM DRAM (Fully-Buffered).

Разширение на паметта при памети с непосредствен достъп

□ Увеличаване разредността на паметта (L на думата)

Пример: Налични блокове памет 64K x 1. Необходима разредност 8 бита. Крайна структура 64 x 8. Време за регенерация – ЕДНАКВО!

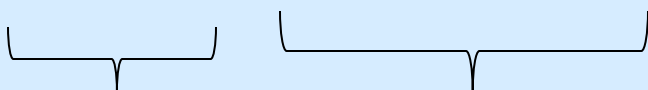
Разширение на паметта при памети с непосредствен достъп

□ Увеличаване обема на паметта

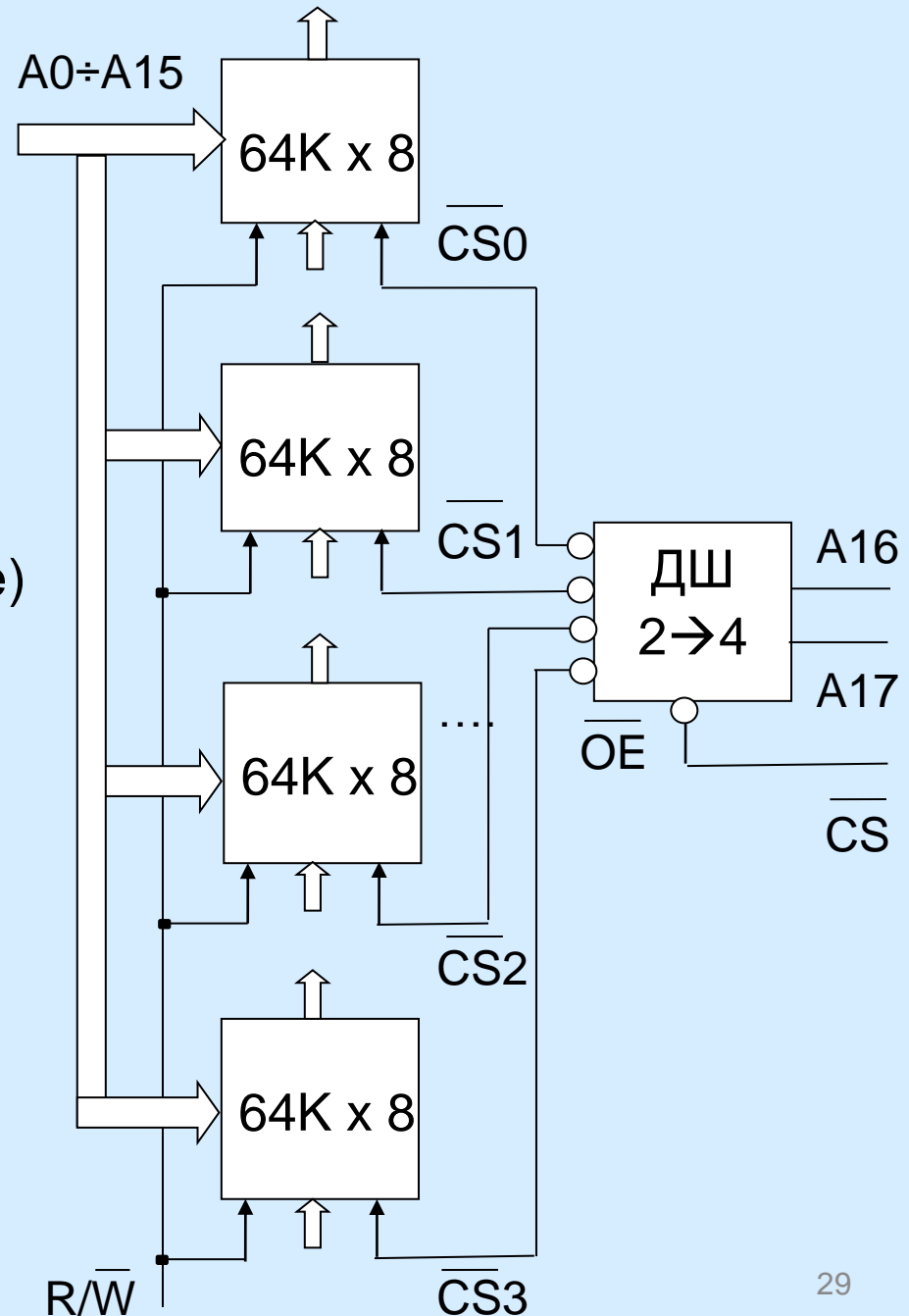
Пример: Налични блокове (чипове) памет 64K x 8. Необходим общ обем на паметта → 256K x 8.

Адресиране на паметта:

A17 A16 A15.....A1 A0

избор блок старши АШ!
към всички 64x8 блокове

Допълнителна литература:

<http://www.cmoset.com/uploads/4.1-08.pdf>

http://en.wikipedia.org/wiki/Direct_memory_access#Principle